

Микеле Фасоло е археолог кој работи во Институт за античка фотографија во Рим. Тој е специјалист за античка топографија, особено за дигитализација во документирањето на археолошките остатоци. Меѓу другите негови дела е и Монографијата за античкиот пат Виа Егнатија, од Аполонија и Дирахион до Хераклеа кај Битола. Моментно го пишува нејзиниот втор дел - од Битола до Константинопол. Познато е неговото дело за кентуриацијата на Италија (поделба на обработливата земја на правоаголници, делена на римските земјосопственици).

☀️ Господине Фасоло, Вие бевте еден од поканетите интернационални излагачи од Италија на Меѓународната работилница за управување и конзервација на македонското културно наследство (археолошки локалитети и музеи). Меѓутоа, Вие веќе неколку години се интересирате за Македонија?

ФАСОЛО: Го изучувам Балканот и секако Македонија веќе 10 години откако почнав да се занимавам со античката Виа Егнатија. Токму преку овој стар пат, поминувајќи покрај прекрасните брегови на Охридското Езеро, пред неколку години од Албанија влегов во оваа прекрасна земја, каде бев пресретнат со голема љубезност од колегата Виктор Лилчиќ и од починатиот Томе Јанакиевски.

☀️ Што опфаќа Вашиот професионален ангажман?

ФАСОЛО: Јас сум топограф на антиката. Мојата дисциплина ги вклучува науките, кои ги имаат за предмет реконструкцијата на конфигурацијата на

Во контекст на соработката и континуираната поддршка на италијанската Влада на Владата на Република Македонија, а во тесна соработка со сите засегнати страни и учесници, земајќи ја предвид обединувачката улога на културата во граѓанското општество, Генералната дирекција за соработка и развој на Министерството за надворешни работи на Италија има одобрено донација од 3 милиони евра за поддршката на програмата за децентрализиција во полето на образованието и културата.

Затоа, со цел да се постигнат целите врзани за јакнење на капацитетите на националните институции и на вработените во сферата на заштитата и конзервацијата на културното наследство во Македонија, од страна на ИМГ (Меѓународна менаџмент група) беше организирана меѓународна работилница за управување и конзервација на македонското културно наследство (археолошки локалитети и музеи). За време на работилницата беа презентирани и врските воспоставени со меѓународни, особено со италијански институции и експерти. Имаше бројни излагачи од Италија, меѓу кои беше и господинот Микеле Фасоло, кој во своето излагање стави акцент на познатиот римски пат Виа Егнатија.

теренот и еволуцијата на односот човек-средина, во далечното, како и поблиското минато. Дијапазонот на проблеми значи опфаќа општо познавање на една античка територија, локализирање и проучување на човечките населби, на сообраќајот, на земјоделските посеји, на економијата, рудите, реконструкција на пејзажот, геоморфологијата, хидрографијата, екологијата и друго.

ФАСОЛО: Три работи веднаш го погодуваат странецот. Пред сè, големото гостопримство, пријателството и почитта кон гостинот. Потоа неверојатната, голема разновидност на културите, постоењето на разни народи и цивилизации, кои се присутни во секој аспект на македонскиот живот и пејзаж. Да не ја заборавам и живоста на младите. Оваа земја несомнено има големи економски можности и не само оние кои се поврзани со туризмот, кој може лесно да се развие во средини со

☀️ Какви се Вашите впечатоци од Македонија?

Разговорот го водеше:
Славко МАНГОВСКИ

РИМСКИОТ ПАТ ГО ИМА КЛУЧОТ ЗА РАЗБИРАЊЕ НА ИСТОРИСКАТА МЕМОРИЈА И ИДЕНТИТЕТОТ НА МАКЕДОНИЈА

највисока културна и амбиентална вредност, пред сè, мислам на Охрид, на националните паркови, на шумите. За жал, Македонија плаќа и уште многу години ќе плаќа за комунистичките ексцеси.

 Зошто решивте да ја проучувате токму Виа Егнатија?

ФАСОЛО: Римскиот патен систем е нешто неверојатно. Заедно со морската мрежа на патишта, не претставува само една од фундаменталните структурални компоненти преку кои римската држава се афирмираше и постоеше најмалку 10 века, со доминација на народи и на територии, туку сè тоа имаше и огромни последици на културното ниво, кои продолжуваат до денешен ден. Благодарение на патиштата римската цивилизација ги апсорбира, ги стопа и ги трансформира културните и економските придонеси дури и од најдалечните и од најразличните краеве, кои на крајот на оваа цивилизација ѝ дадоа една универзална димензија, која овозможи наместо нејзино згаснување, таа да дојде сè до нас. Доаѓајќи на Виа Егнатија, Римјаните го исползувале овој пат како инструмент за преглед и за територијално планирање, градејќи и ст-

За жал, многу боли кога се гледа како на Македонија ѝ се негира националниот идентитет. Се надевам дека Грција ќе покаже повеќе одговорност. Историјата на Виа Егнатија нè учи дека просперитетот доаѓа кога нема политички ограничувања на слободата на циркулација на патиштата. На Виа Егнатија, како и на сите други патишта средбата со Другиот, признавањето, почитувањето, слушањето, дијалогот, размената, соработката меѓу луѓето се гаранции за обезбедување на иднината.

руктурирајќи ги териториите низ кои поминувал. Значи, треба да знаеме дека подвижноста во антиката е клуч преку кој можат да се разберат сите димензии на териториите, целата историја на една земја. Затоа мора да се изучува римскиот пат кој ни го дава клучот за разбирање на историјата преку една прецизна перцепција на топографијата. Не е лесно на терен да се локализира антички пат.

☀ На кое поле се концентрира Вашата стратегија на истражување?

ФАСОЛО: Реконструкција на антиката подвижност е можна само преку аналитички и систематски пристап и интердисциплинарно истражување. Причината е едноставна - искуството ни вели дека постоењето на еден одреден дел на територија на римски пат е потврдена од едно множество на покажувачки елементи. Некогаш само еден историски пишан извор, некогаш епиграф, некогаш археолошки наод поврзан со некој топоним, и некогаш аномалии на теренот, препознатливи од фотографии од воздух или видливи на теренот како микрорелјефи или промени на видот на теренот. Некои од овие сведоштва се докажуваат како конкретни докази и овозможуваат прецизна просторна локализација на теренот, како и геометриска карактеризација на патот, додека од некои сведоштва тоа не се прави. Реконструкцијата на античкиот сообраќај може да се оствари само по една широка, мултидимензионална и систематска операција на собирање и елаборирање на разни податоци за одреден дел од територија. Строгиот и кохерентен метод, со кој разните информации од многу извори се составуваат во една целина е главна работа. Не се можни прескокнувања или одложувања. Во студиите има многубројни тешкотии. Секој извор нуди можности, но во исто време крие и проблеми.

Првата фаза на истражување на Виа Егнатија, која заврши со првиот дел на мојата книга за овој пат, е реконструкција на делот од Драч до Битола. Моја цел е да се пронајде целата траса на овој важен пат.

☀ Како конкретно се одвиваше работата?

ФАСОЛО: Почетната точка се состоеше во амбиентална поставка, која ги зеде предвид геоморфолошките и климатските карактеристики на соодветната територија, како и најзначајните промени на пејзажот во историското време. По разгледување на сите можни природни патишта студи-

Доаѓајќи на Виа Егнатија, Римјаните го исползувале овој пат како инструмент за преглед и за територијално планирање, градејќи и структурирајќи ги териториите низ кои поминувал. Значи, треба да знаеме дека подвижноста во антиката е клуч преку кој можат да се разберат сите димензии на териториите, целата историја на една земја.

јата продолжи во каталогизација на сите археолошки наоди во врска со Виа Егнатија (населби, вили, гробови, патокази, епиграфи, делови на патишта, мостови), за кои најчесто наоѓаме само неколку реда текст во стручната литература, а уште поретко детаљни студии. Паралелно се собираат сите цитати од пишаните извори. Собирањето на сите овие податоци можеше да се подготвува една географска карта која, пак, овозможи цртање на можниот пат. Како картографска база се исползуваа стари советски и југословенски воени карти, бидејќи нема модерни. Многу помогнаа и истражувањата на разни патеписи. Најретки беа податоците од топонимијата, бидејќи модерните ретко имаат врска со античките. Многу корисни беа и историските карти, како и авионските фотографии од 30-тите и 40-тите години од минатиот век, направени од Воениот географски институт во Фиренца. Слични фотографии беа ползувани и од Национална Географија и други.

☀ Според Вас, какво е Вашето видување на програмата на ИГМ за заштита на културните добра во Македонија?

ФАСОЛО: Сосема површно ја по-

знавав активноста на ИМГ во полето на меѓународната соработка, која ја направија во Авганистан, Ирак, Дарфур и Сомалија. Во Македонија се претставија со највисока научна експертиза. Токму во ова поле заштитата на културните добра има голема потреба, како во Македонија, така и во Италија. Можеби во Македонија помалку се чувствува овој проблем, но во Италија процесот на модернизација на општеството носи прогресивно уништување на оригиналните знаци и форми на територијата. Пејзажот се менува. Секој ден сè повеќе простори во Европа се деградираат, се деконструираат, се деструктурираат. Секоја геоморфолошка и културна специфичност засекогаш се губи. Една територија без вакви карактеристики станува инертна и во неа не може да се живее. Човечкото суштество исчезнува од хоризонтот и од политиката, од племен сервис се искривува во техника на владеење. Распаѓањето на територијалниот состав е многу важна тема. Големата политика, по мое мислење, се раѓа во судир со овој голем предизвик. Да се потсетиме на Тибериј Грак (римски политичар, кој во 133 година пред Христа, одобри закон со кој се ограничуваше земјопоседништвото на државата во корист на народот -

н.з.). Потребно е да ги промениме мислењето и формите на нашите односи со околината. Особено почитување е потребно за една од помалку конкретните манифестации - пејзажот. Од пред неколку години, во однос на минатото, се појавува еден нов поширок пристап, кој употребува и културни термини наместо само естетски и еколошки. Првото легално признавање на овој метод беше со донесувањето на Европската конвенција за пејзажот во 2000 година. Всушност, пејзажот е една стратифицирана реалност, со голема сложеност, поврзана со светоста и со симболиката, понекогаш недостапни од прва рака. Целовитоста на формите оставени врз територијата од генерации на луѓе претставува една неизбришлива вредност, иако изменета

Распаѓањето на територијалниот состав е многу важна тема. Големата политика, по мое мислење, се раѓа во судир со овој голем предизвик. Да се потсетиме на Тибериј Грак (римски политичар, кој во 133 г. пр. Христа, одобри закон со кој се ограничуваше земјопоседништвото на државата во корист на народот - н.з.). Потребно е да ги промениме мислењето и формите на нашите односи со околината. Особено почитување е потребно за една од помалку конкретните манифестации - пејзажот.

сепак остава последици со системот на културна идентификација. Формите на пејзажот значи треба да се чуваат и да се потенцираат, со цел да се зачува историската меморија и идентитетот.

 Како да се реагира на овие деструктивни процеси на идентитетот?

ФАСОЛО: Мислам дека на хомологизацијата треба да ѝ се спротивстави една идеја на многустраност и комплексност, која одговара на модерното време. Таква идеја може да се дефинира доколку ги исцртаме на теренот формалните матрици, длабокото наследство на личностите кои со векови делувале на територијата, обработувајќи и моделирајќи ја земјата, а над сè додавајќи ѝ убавина. Не се работи само на естетската перцепција, на капацитетот да се чувствува единство

со Космосот во едно единство на судбината. Треба да сме свесни дека убавината на аграрниот пејзаж е убавина, која се раѓа во редот, во рамнотежата, во основата на експертските раце на луѓето, кои со милениумското знаење и трпеливост знаеја да одговорат на потребите на земјата, давајќи ѝ облик и форма. Убавината на аграрниот пејзаж е плод на рационалниот однос на Заедницата со Природата. Сигурно не со темпо на биотехнологиите и со спекулативни процеси на глобалната економија, туку со внимателно барање на плодноста, благодарение на една продолжена работа на формирање, генерација по генерација, сите впрегнати во создавање на ниви, камени сидови, дрвени редови, лозја, маслинови терени. Земјоделството, пејзажот и културата претставуваат три аспекти, тесно испреплетени во нашиот секојдневен живот и треба да се вратат за да ја исполнуваат решавачката улога во повеќедимензионалната интеракција на човечките населби и времето.

озно и лојално за една евроатлантска интеграција. Се работи за уникатен проект, кој на Балканот му обезбедува излез од кризите и долг развој во благосостојба и слобода. Во овој контекст, несомнено Италија треба да направи нешто повеќе за Македонија со тоа што ќе се почитува традицијата на добри односи меѓу Рим и Скопје, како и улогата во Европа. За жал, многу боли кога се гледа како на Македонија ѝ се негира националниот идентитет. Се надевам дека Грција ќе покаже повеќе одговорност. Историјата на Виа Егнатија не

Римската држава се афирмираше и постоеше најмалку 10 века, со доминација на народи и на територии, туку сè тоа имаше и огромни последици на културното ниво, кои продолжуваат до денешен ден. Благодарение на патиштата римската цивилизација ги апсорбира, ги стопи и ги трансформира културните и економските придонеси дури и од најдалечните и од најразличните краеве, кои на крајот на оваа цивилизација ѝ дадоа една универзална димензија, која овозможи наместо нејзино згаснување, таа да дојде сè до нас.

 Италија и Македонија географски се многу блиски. На пример, Бари е поблиску до Скопје отколку до Милано. Како ја гледате иднината на односите меѓу нашите две земји?

ФАСОЛО: Односите треба да се подобруваат и сигурно ќе се подобрат доколку и двете земји работат сери-

учи дека просперитетот доаѓа кога нема политички ограничувања на слободата на циркулација на патиштата. На Виа Егнатија, како и на сите други патишта средбата со Другиот, признавањето, почитувањето, слушањето, дијалогот, размената, соработката меѓу луѓето се гаранции за обезбедување на иднината.